

Inleiding

De Vereniging Netwerk Kindcentra (VNK) heeft als opdracht aan de projectgroep meegegeven: lever een beknopt document op dat praktische handvatten biedt voor de taal die we gebruiken in en rond kindcentra. Deze 'taal' dient helder en toekomstgericht te zijn.

De projectgroep 'Taal doet ertoe' bestond uit 14 professionals, afkomstig uit kinderopvang en primair onderwijs. Dit beknopte document is de opbrengst van drie overleggen.

Het document bestaat uit drie delen, plus een bijlage. De eerste paragraaf is een theoretische beschouwing op de invloed en rol van taal bij veranderingen. In de tweede paragraaf geeft de projectgroep een overzichtelijke en beknopte woordenlijst die naar onze mening 'rijp' is voor consistente communicatie over alle ontwikkelingen met betrekking tot kindcentra, plus een aantal leidende principes om te hanteren bij communicatie. In de derde paragraaf doen we een aantal aanbevelingen qua proces om tot gemeenschappelijke taal te komen. Tot slot is er een bijlage met een inspiratielijst van losse ideeën die, afhankelijk van de organisatiecultuur gebruikt of uitgetoet kunnen worden.

1. Theorie

In het document: 'Samen werken aan een stevige basis', het eindrapport onderzoek naar samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs¹, staat dat 9 op de 10 basisscholen op dit moment een samenwerking heeft met één of meer kinderopvangorganisaties. Dit zijn er evenveel als in 2019. Kinderopvangorganisaties werken iets minder vaak samen met scholen (circa 75%). Dit ligt wel iets hoger dan in 2019.

Een klein deel van alle organisaties (8-11%) is een integrale samenwerking onder de vlag van één organisatie. Dit wil zeggen dat de school en kinderopvang als één organisatie naar buiten optreden. 3,4 % van de scholen is zelf een kinderopvang gestart.

We zien sinds 2019 wel een groei richting intensievere samenwerking.

Hoewel de samenwerking tussen basisscholen en kinderopvang organisaties over het algemeen positief wordt beoordeeld, betekent dit niet dat partijen samenwerking automatisch als gelijkwaardig ervaren. Kinderopvangorganisaties geven vaker dan scholen aan dat zij de samenwerking ongelijkwaardig vinden. Zowel kinderopvangorganisaties als scholen geven daarbij aan dat scholen in dat geval de bovenliggende partij zijn. Dit komt vaak door huisvesting en personeelsverschillen.

De centrale vraag voor de projectgroep is: kun je met taal een ontwikkeling sturen of verandert de taal onder invloed van de ontwikkeling? Het (wellicht voor de hand liggende) antwoord luidt: allebei. Taal *volgt* ontwikkeling, maar kan die óók *actief sturen*.

¹ Andersson, Elffers, Felix, DUO Onderwijsonderzoek & Advies, Sluijs J. (2025). Samen werken aan een stevige basis. Het eindrapport onderzoek naar samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs.

Wanneer er sprake is van nieuwe ideeën, technologieën of maatschappelijke veranderingen dan ontstaan daar als vanzelf nieuwe woorden bij. Eerst verandert hoe we denken of leven, dan ontstaat de taal om dat te benoemen. Denk aan woorden als *app*, *woke*, *generatie Z*, *wappie*, *genderneutraal*, *vliegschaamte*. Taal is dan een afspiegeling van wat gaande is in de maatschappij.

Maar taal kan ontwikkeling óók bevorderen. In dat geval is taal niet alleen een afspiegeling, maar een gereedschap. Door andere woorden te gebruiken stuur je actief een ontwikkeling. Het effect daarvan is dan dat je aandacht verlegt (wat je benoemt, ga je zien), denkkaders kunnen veranderen en gedrag wordt genormaliseerd of juist geproblematiseerd.

Een valkuil is dat je woorden 'bedenkt' waar mensen die ermee moeten werken zich niet in herkennen. Dan gaat het niet werken. Taal alleen is niet genoeg.

Waar moeten termen/nieuwe woorden/taal aan voldoen wil het effect hebben op een ontwikkeling?

Taal/woorden moet(en) aan drie dingen voldoen:

1. **Aansluiten bij de praktijk.**

Er is een situatie in de praktijk die verandert of aan het veranderen is en waar het woord op aansluit.

2. **Consistent gebruik.**

De woorden moeten consistent gebruikt worden. Door iedereen. Het bestuur en management vervullen hierin ook een belangrijke rol; zij dienen het goede voorbeeld te geven. Het is goed om elkaar hierop aan te spreken.

3. **Herkenbaar zijn.**

De taal is voor mensen herkenbaar. Als dat niet zo is, blijft het leeg jargon zonder invloed op gedrag of ontwikkeling.

Binnen een kindcentrum heb je vaak nog te maken met twee culturen, met twee verschillende talen die elkaar niet altijd lijken te verstaan. Tegelijkertijd kunnen we ook vaststellen dat in essentie onderwijs en opvang voor hetzelfde doel gaan, namelijk: kinderen tussen de 0-13 jaar begeleiden in hun brede ontwikkeling tot zelfstandige, competente en betrokken deelnemers aan de samenleving.

De termen *leren* en *ontwikkelen* zijn in dit licht interessant. De vier pedagogische principes van Riksen-Walraven sluiten hierop aan, evenals het gedachtegoed van Biesta. *Leren* en *ontwikkelen* gebeuren volgens Biesta² de hele dag door, zowel binnen de opvang als binnen het onderwijs. Juist in een kindcentrum (waar brede ontwikkeling centraal staat) vinden leren en ontwikkeling plaats in *alle* ervaringen die een kind gedurende de dag opdoet. Gebruik

² Biesta, G. (2010). Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy. Boulder, CO: Paradigm Publishers.

deze termen daarom ook voor zowel onderwijs als opvang. Creëer daar geen kunstmatig onderscheid. Deze termen verbinden juist.

Het is een brug te ver om te denken dat we met nieuwe taal direct verandering kunnen brengen in een cultuurverschil. Maar wat wel helpend is, is door klein te beginnen met logische veranderingen en daar doet deze projectgroep een aantal suggesties voor.

2. Taal & Leidende principes

Taal

- We zijn iets nieuws ‘aan het bouwen’; daar horen nieuwe woorden bij. Let op: gebruik zoveel mogelijk taal die aansluit bij kinderen en ouders. Het woord *kindcentrum* is een goed voorbeeld. Het sluit aan bij de ontwikkeling waar we mee bezig zijn. Als we dit woord consistent gebruiken en blijven laden wordt het voor ouders ook steeds duidelijker. *Kindcentrum* moet dan consistent in plaats van het woord *school* worden gebruikt. Dat er op een kindcentrum opvang en onderwijs worden aangeboden kan (voorlopig?) nog worden toegepast. Een andere insteek is om te spreken van *een rijke dag*. Daarmee hoeft je niet het onderscheid tussen opvang en onderwijs te maken.
- Communiceer in de organisatie steeds met respect voor alle partijen. Het gebruik van de term *pedagogisch professional* (in plaats van pedagogisch medewerker) sluit daarbij aan. Gebruik dan niet de afkorting PP, want daarmee ondermijnt je juist weer het beoogde effect van deze nieuwe functiebenaming.

Oud	Nieuw
School	Kindcentrum
Pedagogisch Medewerker	Pedagogisch Professional
Leerlingen	Kinderen
Klas	Groep (NB de termen <i>stamgroep</i> en <i>basisgroep</i> kunnen hiernaast blijven bestaan)
Leerlingenraad	Kinderraad
Lerarenkamer	Teamkamer
Schoolplein	Plein
Schoolgids	Informatiegids

Leidende principes

- Wees scherp op taalgebruik in **alle** stukken van de organisatie. Lees uitgaande stukken, brieven en berichten aan ouders, het jaarverslag, jaarplannen allemaal door dezelfde bril; de bril van het kindcentrum. Wees consistent in het gebruik van de termen waarmee je de beoogde/in gang gezette ontwikkeling vormgeeft. Ook in de dagelijkse praktijk met medewerkers, spreek elkaar aan op taalgebruik dat niet langer aansluit bij de ontwikkelingen waar je als organisatie voor staat. Taal doet ertoe.

- Kinderen gebruiken het woord *juf* en *meester* vaak voor alle medewerkers in een kindcentrum. Hoe mooi is dat! Zij maken het onderscheid niet en dat moeten we vooral zo houden. Aan het gevoel van gelijkwaardigheid kan vooral gewerkt worden door samen op te leiden/scholen, gezamenlijke teamdagen en een gezamenlijke teamkamer, daar doet het gebruik van de woorden *juf* en *meester* niets aan af.
- Formuleer actief en positief. Bijvoorbeeld: '*We bouwen aan kansen*' in plaats van '*We voorkomen achterstanden*.'
- Schrijf toegankelijk en gelijkwaardig, zonder afstandelijke of betuttelende toon.
- Wees concreet en beeldend; illustreer met voorbeelden, verhalen en beelden.
- Communiceer inclusief; we schrijven voor iedereen, ongeacht achtergrond of taalniveau. Zo is voor ouders bijvoorbeeld de term *kindcentrum* gemakkelijker dan *integraal kindcentrum* wat erg abstract klinkt.
- Gebruik geen verkleinwoordjes, dus geen '*kindjes*' maar '*kinderen*'.

3. Proces aanbevelingen

Hoe kom je tot cultuurverandering qua taalgebruik? Dit zal voor elke organisatie verschillend zijn en is o.a. afhankelijk van de fase waarin je je bevindt. In deze paragraaf vind je een aantal aanbevelingen hoe zo'n proces ingericht kan worden.

- Begin klein met logische veranderingen die passen binnen je organisatie en bij jouw medewerkers.
- Het proces begint intern, maak mensen eigenaar van het proces. Veel organisaties werken daarom met zgn. ontwikkelteams.
- Een gemeenschappelijke cultuur met een gedeelde taal ontstaat doordat mensen die samen vormgeven. Verbinding en ontmoeting zijn daarbij sleutelwoorden. Wanneer we elkaar echt leren kennen, leggen we de basis voor onderling begrip en kunnen we bouwen aan één gemeenschap waarin de ontwikkeling van kinderen centraal staat.
- Zorg ervoor dat je de nieuwe woorden die je gebruikt, samen 'laadt'. Beelden kunnen hierbij helpend zijn. Ga het gesprek aan met zowel opvang als onderwijs over wat je onder een term verstaat. Blijf doorvragen. Organiseer dit bij voorkeur in gemeenschappelijke bijeenkomsten of projectgroepen. Bewustwording is namelijk de eerste stap. Maar sluit af met concrete afspraken als je voortgang wil boeken.

Taal doet ertoe

Eindverslag projectgroep

Datum: 9 maart 2026

BIJLAGE: INSPIRATIE

In deze bijlage tref je een aantal suggesties die in de projectgroep naar voren kwamen. Het is interessant om te onderzoeken wat eventueel bij jouw organisatie past en wat niet. In het algemeen denken we dat sommige al bestaande termen ook goed zijn om te blijven gebruiken. Hier vind je ook voorbeelden van. Dit is nog een zoektocht, vandaar deze bijlage.

Zonder oordeel hierbij dus een aantal suggesties:

- 'Rijke dag' in plaats van een dag waarin onderwijs en opvang apart worden benoemd. Je komt dan tot formuleringen als: 'We bieden een rijke dag van 0-13 jaar' in plaats van: 'We bieden opvang en onderwijs van 0-13 jaar'.
- In lijn met internationaal gebruik van het Engels woord 'teacher' het woord 'leerkracht' gebruiken voor alle medewerkers op een kindcentrum.
- Het woord 'leerkracht' wel behouden naast de nieuwe term 'pedagogisch professional'. Het onderscheid qua terminologie mag blijven, maar er moet wel blijvend worden gewerkt aan de gelijkwaardigheid. Die dien je echter op andere wijze te laden. Zie eerdere suggesties daarvoor in deze notitie.

Tot slot

Deze notitie is een tussenstap in een langduriger proces. De projectgroep heeft vooral geprobeerd om een aantal praktische handvatten te bieden vanuit de visie dat taal ertoe doet omdat woorden richting geven aan wat we samen willen bereiken.

Carla Smits in opdracht van Vereniging Netwerk Kindcentra (VNK)